

ОБМЕЖЕННЯ ДІЄЗДАТНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ ТА ЙОГО ПРАВОВІ НАСЛІДКИ

Мицик М.В.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. Турута О.В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057)702-1-465)

This talk is meant to bring the attention of our society to such an important problem as limitation of legal capacity. Many people think, that it's not a common case, but, in fact, many people struggle with alcohol, drug addiction, mental illnesses and they affect their families and their surroundings in a bad way. In this talk you will find how the limitation of legal capacity can be done in Ukraine, which law speaks about it and what can be the cause for doing that.

Згідно зі ст. 30 ЦК України цивільною дієздатністю фізичної особи є її здатність своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання. Дієздатність, як і правоздатність, припиняється з настанням смерті фізичної особи. Однак за життя вона може бути обмежена в дієздатності чи визнана недієздатною.

Актуальність даної теми полягає у тому, що, на жаль, ми живемо у світі, де не всі люди спроможні усвідомлювати значення своїх дій та їх наслідки. А обмеження дієздатності дає певний контроль над такими людьми та їхніми діями.

Згідно із ст. 36 ЦК України, суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, якщо вона страждає на психічний розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними; або зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами тощо, і таким чином ставить себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище. Існує окремий випадок, коли батьки або усиновлювачі можуть позбавити неповнолітню особу права самостійно розпоряджатися своїми доходами у випадку виявлення негативних наслідків для неї здійснення цього права.

Порядок обмеження цивільної дієздатності фізичної особи встановлюється Цивільним процесуальним кодексом України (гл.2):

1. Заяву про обмеження цивільної дієздатності особи подають лише члени сім'ї, орган опіки та піклування або заклад надання психіатричної допомоги за місцем проживання цієї особи або за місцезнаходженням закладу надання психіатричної допомоги, де особа перебуває на лікуванні.

2. У заяві мають бути викладені обставини, що свідчать про психічний розлад, істотно впливають на здатність особи усвідомлювати

значення своїх дій та (або) керувати ними, чи обставини, що підтверджують дії, внаслідок яких фізична особа, яка зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо, поставила себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище. У заяві про обмеження права неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи іншими доходами або позбавлення її цього права мають бути викладені обставини, що свідчать про негативні матеріальні, психічні чи інші наслідки для неповнолітнього здійснення ним цього права.

3. Суд за наявності достатніх даних про психічний розлад здоров'я фізичної особи призначає судово-психіатричну експертизу. Суд, установивши, що заявник діяв недобросовісно, стягує із заявника всі судові витрати. А особа, щодо якої була подана заява про обмеження її цивільної дієздатності має право на відшкодування моральних збитків.

4. Суд, ухвалює рішення про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи (у тому числі обмеження або позбавлення права неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїми доходами). Проте, строк дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною визначається судом, але не може перевищувати двох років. Цивільна дієздатність особи обмежується з моменту набрання законної сили рішенням суду про це, і відповідно наступають правові наслідки (ст. 37 ЦК України): над фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена, встановлюється піклування; вона може самостійно вчиняти лише дрібні побутові правочини; правочини щодо розпорядження майном, вчиняються особою, цивільна дієздатність якої обмежена, за згодою піклувальника. Піклувальник може письмово дозволити фізичній особі, цивільна дієздатність якої обмежена, самостійно одержувати заробіток, пенсію, стипендію, інші доходи та розпоряджатися ними; особа, цивільна дієздатність якої обмежена, самостійно несе відповідальність за порушення нею договору, укладеного за згодою піклувальника, та за шкоду, що завдана нею іншій особі.

У разі видужання фізичної особи, цивільна дієздатність якої була обмежена, або у разі припинення фізичною особою зловживання спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо суд поновлює її цивільну дієздатність. Скасування рішення суду можливе за рішенням суду за заявою самої фізичної особи, її піклувальника, членів сім'ї або органу опіки та піклування.

Отже, цивільна дієздатність особи може бути обмежена лише за рішенням суду у випадках, чітко передбачених законом. Така особа втрачає право вчиняти правочини (окрім дрібних побутових), розпоряджатися доходами без згоди піклувальника. Проте, відповідно закону суд може поновити цивільну дієздатність фізичної особи.